

ห้ามทำงาน กับ คู่แข่ง ภายหลังเลิกสัญญาจ้างแล้ว

พรเทพ ทวีกาญจน์

ผู้บริหารสำนักบริหารบุคคล

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

นายจ้างมักกำหนดไว้ในสัญญาจ้างกับลูกจ้างไว้ว่า ภายหลังเลิกสัญญาจ้างแล้ว ห้ามลูกจ้างไปทำงานกับบริษัทคู่แข่งเป็นเวลาที่กำหนด ซึ่งแล้วแต่จะตกลงกัน แต่ส่วนมากแล้วนายจ้างจะเป็นผู้กำหนดเสียมากกว่า เนื่องจากสัญญาจ้างจะเป็นสัญญาสำเร็จรูปที่นายจ้างได้ทำขึ้นและลูกจ้างก็จำเป็นต้องทำตามสัญญานั้น สาเหตุที่ทำเช่นนี้ก็เพื่อมิให้ลูกจ้างนำความรู้ที่ได้จากนายจ้างไปถ่ายทอดให้กับคู่แข่ง หรือเป็นการนำความลับทางการค้าไปบอกกับคู่แข่ง ทำให้นายจ้างต้องเสียประโยชน์ หรือคู่แข่งรู้สูตรผลิตสินค้าของตน จึงได้กำหนดไว้ในสัญญา ประเด็นปัญหาคือนายจ้างสามารถตกลงข้อความดังกล่าวไว้ในสัญญาได้หรือไม่และสัญญาดังกล่าวจะเป็นการจำกัดสิทธิในการทำงานของลูกจ้าง หรือเปิดทางทำมาหาได้ของลูกจ้างหรือไม่ เรามาดูในเรื่องของสัญญาอันไม่เป็นธรรมก่อนว่า ได้กำหนดไว้แค่ไหนเพียงใด

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาอันไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2541 มีวัตถุประสงค์ **เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม** เพราะหลักกฎหมายตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคได้ไม่เต็มที่และมีความรู้สึกว่ายังไม่มีความเป็นธรรมในหลายๆ จุด จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นมาเพื่อจะให้ผลบังคับของสัญญา หรือข้อยกเว้นอะไรต่างๆ ในสัญญาที่มีผู้บริโภคเข้าไปเกี่ยวข้องได้ลดน้อยลง เนื่องจากข้อสัญญาไม่เป็นธรรมเป็นสัญญาซึ่งเอาเปรียบผู้บริโภคอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร กฎหมายจึงบัญญัติให้ใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีหลักใหญ่ของกฎหมายนี้ก็คือ ต้องการคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา 4 บัญญัติว่า **ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม**

คำว่า **ผู้บริโภค** ตามมาตรา 3 หมายถึง ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริหาร หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้าทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดและให้หมายความรวมถึง ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีได้กระทำเพื่อการค้าด้วย พูดังกล่าว ผู้บริโภคเป็นฝ่ายผู้เข้าไปใช้บริการและไปซื้อสินค้านั่นเอง คือ ต้องมีค่าตอบแทน ถ้าไปรับของแจกมาฟรีๆ ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้บริโภคและ

ถ้าเราไปซื้อสินค้ามาเพื่อประกอบกิจการของเรา เราก็ไม่ใช่ผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครอง แต่เราจะกลายเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ

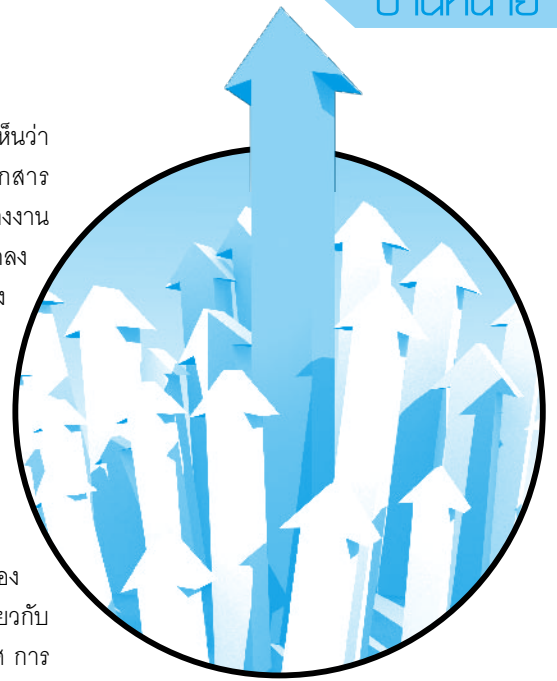
คำว่า **สัญญาสำเร็จรูป** หมายถึง สัญญาซึ่งทำเป็นหนังสือ มีการกำหนดข้อสัญญาซึ่งเป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า และคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตนเอง เช่น บริษัทผู้ให้เช่าซื้อจะทำสัญญาสำเร็จรูปไว้ใช้ในการกิจการค้าของตน โดยมีการกำหนดข้อตกลงต่างๆ ไว้ล่วงหน้า สัญญาดังกล่าวนี้จะต้องใช้ประกอบกับคำว่า **และนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตัวเอง** ซึ่งมีความหมายว่า **สัญญาซึ่งทำเป็นหนังสือนั้นจะต้องได้นำมาใช้ในการประกอบกิจการของตัวเอง ซึ่งดูเสมือนหนึ่งว่าคู่สัญญาฝ่ายที่นำสัญญาสำเร็จรูปมาใช้จะต้องมาใช้ในการประกอบกิจการของตัวเอง หรือมีธุรกิจของตัวเอง**

การที่ลูกจ้างมีข้อตกลงกับบริษัทนายจ้างว่า **เมื่อลูกจ้างพ้นจากการเป็นลูกจ้างแล้ว ห้ามมิให้ลูกจ้างไปทำงานกับบริษัทอื่นซึ่งเป็นผู้แข่งกับบริษัทนายจ้างเป็นเวลา 5 ปี** มีปัญหาว่ากำหนดเวลาห้ามลูกจ้างทำงานกับบริษัทอื่นเป็นเวลา 5 ปี สูงเกินไป หรือเป็นการจำกัดเสรีภาพมากกว่าปกติหรือไม่ ปัญหาเคยขึ้นสู่ศาลฎีกาและศาลฎีกาวินิจฉัยว่าข้อตกลงนี้ใช้บังคับกันได้

เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1275/2543 ศาลฎีกาแผนกคดีแรงงานวินิจฉัยว่า "มีปัญหาค่าต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่าข้อตกลงที่ห้ามจำเลยประกอบอาชีพอันเป็นการแข่งขันกับโจทก์เป็นระยะเวลา 5 ปี ครอบคลุมพื้นที่ 5 ประเทศตามเอกสารหมาย ๑.5 นั้น เป็นโมฆะ เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อย

หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ เห็นว่าสัญญาแนบท้ายสัญญาจ้างแรงงานเอกสารหมาย ๑.5 มีใจความว่า ในระหว่างการจ้างงานหรือภายใน 5 ปี นับแต่สัญญาจ้างสิ้นสุดลง จำเลยจะต้องไม่ทำงานให้แก่บริษัทคู่แข่งทางการค้าของโจทก์ ข้อตกลงดังกล่าวครอบคลุมถึงประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม ประเทศกัมพูชา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศเมียนมาร์ (พม่า)

สำหรับบริษัทคู่แข่งทางการค้าของโจทก์ หมายถึงบริษัทใดๆ ที่ทำการค้าเกี่ยวกับการขนถ่ายของตามบ้าน ระหว่างประเทศ การขนถ่ายสำเนียงงานในท้องถิ่น การขนถ่ายของตามบ้านในท้องถิ่นธุรกิจรับจ้างการขนส่งสินค้าทางอากาศและทางทะเล ธุรกิจจัดการขนส่งงานนิทรรศการคลังสินค้าและการจัดจำหน่ายและบริการจัดเก็บเอกสาร หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงจะต้องชำระเงิน 1,000,000 บาท เพื่อเป็นค่าเสียหายให้แก่โจทก์ ข้อตกลงระหว่างโจทก์และจำเลยดังกล่าว เป็นเพียงข้อจำกัดห้ามการประกอบอาชีพอันเป็นการแข่งขันกับโจทก์ โดยระบุน้ำจำกัดประเภทของธุรกิจไว้ อย่างชัดเจนมิได้เป็นการห้ามประกอบอาชีพอันเป็นการปิดกั้นทางทำมาหาได้ของจำเลยอย่างเด็ดขาดและจำเลยสามารถที่จะประกอบอาชีพหรือทำงานในบริษัทประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการขายสินค้า หรือบริการอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือข้อตกลงนี้ได้ ขอบเขตพื้นที่ที่ห้ามก็เฉพาะประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศในแหลมอินโดจีนมิได้รวมถึงไปถึงประเทศใกล้เคียงอื่นๆ ด้วย ลักษณะของข้อตกลงที่ก่อให้เกิดนี้ในการงดเว้นการกระทำ

ตามที่กำหนดโดยความสมัครใจของคู่กรณีเช่นนี้ ไม่ใช่เป็นการตัดการประกอบอาชีพของจำเลยทั้งหมดทีเดียว เพียงแต่เป็นการห้ามประกอบอาชีพบางอย่างที่เป็นการแข่งขันกับโจทก์ในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่รักษาสติธิและประโยชน์ของคู่กรณีที่เป็นไปโดยชอบในเชิงของการประกอบธุรกิจ ไม่เป็นการปิดกั้นทางทำมาหาได้ของฝ่ายใดโดยเด็ดขาดจนไม่อาจดำรงอยู่ได้ ข้อตกลงดังกล่าวนี้ จึงไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มีผลใช้บังคับได้ ไม่เป็นโมฆะ

บทสรุปสังท้าย ข้อตกลงตามสัญญาว่าจ้างเช่นนี้สามารถตกลงกำหนดกันได้ หากข้อตกลงดังกล่าวชัดเจนในเรื่องระยะเวลาที่ห้ามและขอบเขตพื้นที่ห้าม ประเภทของธุรกิจที่ห้าม ข้อจำกัดเช่นนี้มิได้เป็นการห้ามประกอบอาชีพอันเป็นการปิดกั้นทางทำมาหาได้อย่างเด็ดขาดและลูกจ้างก็ยังสามารถที่จะประกอบอาชีพหรือทำงานในธุรกิจอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือข้อตกลงนี้ได้ ผู้เขียนขอปิดท้ายไว้ว่าสัญญาจ้างแรงงานเกือบทุกฉบับในประเทศไทย นายจ้างเป็นผู้กำหนดข้อความในสัญญาทั้งสิ้น เรียกว่าสัญญาสำเร็จรูป ลูกจ้างที่ไม่รู้ข้อกฎหมายและภาษาในสัญญาก็จะลงชื่อไปโดยไม่ใส่ใจข้อสัญญาต่างๆ จะโดยเหตุผลเพราะต้องการทำงานหากหักทวงก็อาจไม่ได้ทำงาน ดังนั้น ก็ขอพึงระมัดระวังในการลงนามในสัญญาไว้ด้วยหากต่อรอง หรือหักทวงได้ก็ควรจะต้องทำ จะไม่ได้มีปัญหาในภายหลัง